

- Följande som kommer att sägas härrör sig från ett samtal jag haft i dag med Lina och Ville i Hedvigsfors. Lina Dahlberg, född Lindgren, föddes 1897 i Hedvigsfors

- Följande som kommer att sägas härrör sig från ett samtal jag haft i dag med Lina och Villehard Dalberg i Hedvigsfors. Lina Dalberg, född Lindgren, föddes 1897 i Hedvigsfors och maken, Villehard Dalberg, föddes 1895 i Alsjö, där hans föräldrar var arrendatorer. Lina Dalbergs föräldrar var Alfred Lindgren, född 1853, och Kajsa Lindgren, född 1858, båda från Hedvigsfors. Lina Dalbergs farfar, Per Lindgren, var klensmed och kom ifrån Torpshammar. Han hade tre pojkar. Den äldste var Alfred, Lina Dalbergs pappa. De andra hette Karl-Gustav och Rudolf. Pojkarna lärde sig till klensmeder efter pappan, och omkring år 1900 tror Dalbergs, arrenderade de smedjan i Hedvigsfors utav inspektor Hägg och började bedriva klensmede där. Till sin hjälp hade bröderna Lindgren varsin son. Lina Dalbergs bror Ivar, som fortfarande lever - han bor numera i Hudiksvall på vårdhemmet och är 91 år gammal - han var släggdräng åt sin far, Alfred. Rudolf Lindgren biträdde utav sin son Sigurd, och Karl-Gustav Lindgren utav sin son Severin.

Tillverkningen i klensmedjan bestod framför allt av stämpelyxor, men också utav masugnsformor, draggar m.m. Råmaterialet till tillverkningen köpte bröderna Lindgren ifrån Iggesunds bruk. Det var Lina Dalbergs pappa, Alfred, den äldste utav bröderna, som fick ombesörja inköpen. Han reste då och då till Iggesund, där han köpte järn. Järnet fraktades sedan med båt till Friggessund, varifrån det kördes med häst upp till Hedvigsfors.

Lina Dalberg berättar, att det ibland var väldigt svårt att få tag på järn. I sådana fall så inköpte man skrot, som sedan smältes i smedjan. Den gamla smälthärden och stångjärnshammaren fanns ju kvar, och när järnet skulle smältas så fick man hjälp utav någon gammal stångjärnssmed. Smältsmed, den konsten kunde inte bröderna Lindgren.

Lina Dalberg hade en farbror, Daniel, i Strömbacka, som var stångjärnssmed och han brukade komma över och hjälpa till med stångjärnstillverkningen.

Lina Dalberg berättar att smältsmederna hade långa, vita linneskjortor på sig, när de tillverkade järnet. Linet i skjortorna stod så bra emot värmen, säger hon.

Förutom järn så behövde man också kol till klensmidet, och också det köptes utav bolaget. Det fanns ett kolhus kvar från den gamla tiden som användes.

Villehard Dalberg, vars föräldrar hade ett arrendeställe, berättar att han många gånger har kört kol från sina föräldrars gård till bröderna Lindgren i Hedvigsfors.

Smidet i Hedvigsfors pågick till omkring 1950, tror Dalbergs. På slutet var de tre stycken smeder. Det var Lina Dalbergs bror Ivar och dennes bror Severin, en annan utav de gamla släggdrängarna, och sedan en pojke som hette Verner, som var son till Severin. När Ivar slutat i smedjan och flyttat till Iggesund, så blev han en gång nedkallad till järnverket för att lära ut konsten att tillverka stämpelyxor. De stämpelyxor som tillverkades på Iggesund höll nämligen inte, och Ivar upptäckte att det var något fel med hårdningen, berättar Lina Dalberg. Han blev alltså nedkallad dit och fick lära ut konsten. Och sedan han gjort det, gick det bra med stämpelyxtillverkningen i Iggesund.

Bröderna Lindgren var berömda över hela Sverige, likaså deras stämpelyxor. Lina Dalberg berättar att bl.a. i gruvmuséet i Falun så har bröderna en speciell avdelning, där man visar upp deras produkter. Villehard Dalberg berättar att bröderna Lindgren också tog emot vanligt klensmide i Hedvigsfors, d.v.s. lagning utav diverse redskap. Men det var ofta svårt att få dem att göra det, för tillverkningen av stämpelyxor kom alltid i första hand. Det var ju det som inbringade de stora pengarna för bröderna.

Lina Dalberg hade, förutom brodern Ivar, ännu en bror. Han hette Oskar och arbetade i affären i Hedvigsfors. Han ville inte alls bli smed. Så hade hon två systrar. De kom tidigt i tjänst och flyttade hemifrån, så det blev Lina som blev kvar hemma för att hjälpa mamman att ta hand om fadern och bröderna. Hon berättar, att de gick i väg till smedjan om mornarna klockan sju ungefär, och kom hem halv nio för att få frukost. Då skulle de ha stekt strömming och potatis. Middag åts klockan tolv, men det var inget ordentligt mål, utan bara något litet lätt. Sedan kom smederna hem igen klockan halv fyra för att få kaffe, och arbetsdagen var slut klockan sex när dom kom hem. Då skulle de ha ett kraftigt mål mat. Man åt mycket fisk i familjen. Det var brodern Ivar som var storfiskare. Dessutom hade man gott om fläsk, eftersom man höll en gris. Brodern Ivar var förresten sommartid fiskare åt amiral Lindman. Han betalades då per dag, och fick ge sig i väg ut och fiska åt amiralen.

De flesta familjer i Hedvigsfors, åtminstone jordbruksarbetarna, hade två kor, två kofödor som man brukade säga. Men Lindgrens arrenderade dessutom jord till en tredje ko. Genom att man hade korna, så fick man mjölk och smör och på kofödorna kunde man sätta potatis. Där sådde man också korn. Många, men inte alla, fiskade också. Det var på grund av den här näringen som man över huvud taget kunde klara sig tror Dalbergs, för lönerna var förfärligt dåliga för jordbrukarna. De fick inte många kronor per dag, och hade dessutom många barn. Det var ingen familj som hade minre än fyra-fem barn, tror Dalbergs.

På den tiden var jordbruket stort i Hedvigsfors. Det fanns tolv till femton hästar i stallet, och så många kor att det behövdes tre mjölkerskor. Man mjölkade för hand på den tiden, och Lina Dalberg fick rycka in som vikarie då någon av mjölkerskorna var sjuka.

Utav arbetarbostäderna så är många rivna nu för tiden. Andra har blivit renoverade och är moderna lägenheter. Man hade vanligtvis ett rum och kök, någon kunde ha två rum. Och det fanns naturligtvis inga bekvämligheter. Vatten skulle bäras in till matlagning och till tvätt, och dessutom skulle det bäras till korna.

Ladugårdarna, som var utav slaggtegel, är nu rivna. De låg ofta på avsevärt avstånd ifrån bostäderna, så det var besvärligt när korna skulle skötas, man hade lång väg att gå.

De gamla hade det förfärligt svårt, berättar Dalbergs, och som exempel nämner de soldatänkan "Skans-mor" som bodde i närheten utav Lindgrens. Det var en gammal gumma, som var änka. Hon hade s.k. grasjal, den bestod utav fem kronor i månaden, antagligen utav kommunen tror Dalbergs. För att kunna överleva så tillverkade hon kvastar och vispar, och dessutom spann och kardade hon ull och fick några kronor för det. Dessutom satte hon lite potatis. Fru Dalberg tror över huvud taget inte att Skans-mor kunnat överleva, om hon inte hade haft andra människors välgörenhet att lita till. I hennes lilla stuga fanns det bara en öppen spis. Hon hade det mycket torftigt. Till jul så fick Skans-mor utav Lindmans ett kilo risgryn, ett paket ljus och några andra varor. Det delade Lindmans ut till alla gamla på den tiden.

Hur andra gamla människor klarade sig, vet inte Dalbergs riktigt. Det fanns inget änkehus i likhet med vad som fanns i Moviken och Strömbacka, utan de gamla fick lita till sina anhöriga.

Lina Dalberg var hemma hos föräldrarna tills hon gifte sig 1922. Hennes mor dog 1918, vid 39 års ålder. Sedan dess så skötte hon om pappan. Pappan dog 79 år gammal. Tre år var hon förlovad med Villehard Dalberg innan de gifte sig 1922. De vigde sig enkelt hos prästen, berättar hon, de ville inte ha något större bröllop eftersom inte mor levde längre. Men det var också vanligt att ha pampigare bröllop på den tiden. Efter vigseln hade Villehard Dalbergs föräldrar en mid-dagsbjudning.

Makarna Dalberg har en dotter, som föddes 1932. Hon är lärarinna och numera bosatt i Trollhättan.

Villehard Dalberg är född i Alsjö, men föräldrarna flyttade ganska snart till en gård i Njupan, ett arrendeställe. Det var ett ganska stort sådant. Man hade två hästar och sju till åtta kor. Villehards föräldrar hette Per Dalberg från Norrberg, född 1875, och Margareta Dalberg från Alsjö, född 1869. Som arrendator var Dalbergs ålagda att kola ett visst antal kolstigar kol åt bolaget. För dem fick man ganska litet betalt, men om man kunde kola mer än det uppgjorda så gav det ganska god ersättning.

1925 flyttade Villehard, som då var gift med Lina, in till Hedvigsfors. Senare tog Dalbergs hand om gamla fru Dalberg och skötte henne under femton år, då hon var ofärdig och då hennes man hade dött. Hon dog senare vid ca 80 års ålder. Dalbergs minns att hennes pension var 25 kronor i månaden.

När Dalbergs - d.v.s. Lina och Villehard Dalberg - flyttade till Hedvigsfors, bosatte de sig i en skogvaktarbostad nedanför affären. Där bodde de sedan kvar i 31 år, innan de kom till pensionärshemmet. De berättar att de enda möbler de hade skaffat sig till sitt nya hem, var en köksmöbel, och den tillverkades utav Karl Berg, snickaren i Strömbacka, som är kusin till Lina Dalberg. Andra möbler fick de ärva utav sina föräldrar.

Villehard Dalberg hade en egen häst på den här tiden och han arbetade i skogen. Han blev emellertid övertalad utav skogvaktare Berg, som förresten också han var en kusin till Lina Dalberg, att sälja hästarna och i stället börja arbeta åt skogvaktaren som skogsförman. Och det gjorde Villehard också. Sedan 1926 var han skogsförman. Hans arbete gick då främst ut på att kontrollräkna det virke som skogsarbetarna huggit och att stämpla upp skiften till vinterns huggningar. Han har också varit med på tumning o.s.v. i skogen, men sedan han blev skogsförman har han aldrig huggit timmer. Han behövde aldrig bo i koja i skogen som skogsarbetarna, utan han kunde komma hem varje kväll. Han hade förresten en motorcykel som han kunde åka ut i skogen på. Betalningen var ungefär 5 kr per dag, minns herr Dalberg, och det var något bättre än vad skogsarbetarna hade. De erhöll ca 4:50.

De olika förvaltare, som Dalbergs minns ifrån Hedvigsfors, är först förvaltare Bovallius, sedan Tigerström, förvaltare Brolin, Foréus och Hessner. Den siste chefen som bodde på herrgården konstant var inspektör Hägg. Han skulle egentligen kallas direktör Hägg. Efter hans tid så flyttade Lindmans in på herrgården sommartid.

För länge sedan fanns en hornmusikkår i Hedvigsfors. Det var en man som hette Spel-Eriksson som stimulerade till den. Instrumenten finns fortfarande kvar på arkivet, och Dalbergs tror att det var bolaget som bekostade instrumenten. Den här Spel-Eriksson lärde upp pojkarna att blåsa på blåsinstrumenten. Det var rättare Johansson, som egentligen var väldigt duktig fiolspelar, han kom att spela esskornett i musiken. Den förut omtalade Severin Lindgren spelade B-kornett. Einar Lindgren, en bror till släggdrängen Sigge Lindgren, spelade tenorhorn, en pojke som hette Ragnar Hellberg spelade althorn och en annan vid namn Per Johan Hellberg spelade bas. Hornmusikkåren uppträdde då och då till bruksbornas stora förtjusning. Bland annat brukade de hålla till uppe i bergen bakom bruket, där de hade något ställe där de spelade, och då hördes det över hela bruket, berättar Dalbergs. Det var väldigt vackert. Hornmusikkåren upphörde i och med att deltagarna flyttade ifrån Hedvigsfors. Dalbergs tror att det var omkring 1908-1910 som musiken tynade bort.

Samtidigt fanns emellertid en sångkör i Hedvigsfors, som Lina Dalberg var med i. Det var rättare Johansson som handhade sångkören. Det fanns 18 medlemmar i den, det var en blandad kör. Man brukade öva på kvällarna i skolhuset, och uppträdde bland annat på godtemplarnas fester. Man var också tingade ut på andra ställen att sjunga. Bland annat var man en gång i Hassela och uppträdde, och vandrade då till fots ända dit och tillbaka. Detta var före första världskriget, ungefär 1912-1913, som kören var som aktivast. Den dog senare ut, i och med att rättare Johansson flyttade ifrån Hedvigsfors till Dala, där han skaffade sig ett eget arrendeställe.

Många Hedvigsforsbor var medlemmar i godtemplarlogen som fanns, bland annat Lina Dalberg. Villehard har däremot inte varit medlem.

Godtemplarlogen anordnade då och då utflykter, då man rodde i väg över sjön till någön dansloge och kokade kaffe. Man hade skramlat för att köpa bröd, och man hade förfärligt roligt, berättar Lina Dalberg. Nu har godtemplarlogen upphört sedan lång tid tillbaka.

För länge, länge sedan fanns ett bönhus alldeles bredvid herrgården i Hedvigsfors. Det revs utav inspektor Hägg innan Lindmans kom till bruket. Inspektor Hägg brukade på söndagarna hålla gudstjänst i det lilla kapellet, och då gick alla bruksborna dit. Då fanns det en sångkör, som leddes utav skollärare Kinell. I den sångkören var båda Lina Dalbergs föräldrar med. Hon kommer så väl ihåg att kören brukade sjunga "Klara stjärna du som strålar". Bönsalen kallades det här kapellet i dagligt tal. Dalbergs tror eventuellt att prästen kom dit då och då för att hålla gudstjänsten. Annars var det som sagt inspektor Hägg som höll den.

På Hedvigsfors fanns vid den här tiden annars inga religiösa föreningar. Lina Dalberg är konfirmerad för kyrkoherde Ringkvist i Bjuråker. Konfirmationsläsningen varade från jul och fram till pingst, det år Lina Dalberg fyllde femton år. Hon bodde då inackorderad i en bondgård i Bjuråker tillsammans med två kamrater. Under veckorna fick de klara maten själva. De köpte bröd och smör och hade det väldigt enkelt. På söndagarna gick de till fots hem till Hedvigsfors, och tillbaka igen till veckan. Det var väldigt kallt och hårt, kommer de ihåg. Till konfirmationen fick hon nya svarta kläder som syddes upp utav en sömnerska. Det skulle vara lång, svart kjol till dräkten. Villehard Dalberg berättar, att när han konfirmerades, så fick han sin första svarta kostym som syddes upp utav en skraddare.

Efter konfirmationen räknades man som vuxen, och Lina Dalberg fick genast börja tjänstgöra som barnpiga i olika familjer i Hedvigsfors. Någon betalning fick hon aldrig, däremot fick hon ju maten gratis när hon var där. När hon var sexton år kom hon till skogvaktare Hellbergs i Strömbacka där hon passade barnen i nästan ett år. Då fick hon 8 kronor i månaden i betalning. En annan sommar arbetade hon hos inspektor Eliassons i Hedvigsfors, där hon passade barn. Över huvud taget var det väldigt vanligt att de unga flickorna tjänade i olika familjer.

Midsommaren firades förr i Hedvigsfors med dans och majstångsresning vid en gammal loge, som numera är riven. Dalbergs har hört de gamla Hedvigsforsborna berätta, att man för länge sedan fick gå till magasinnet på midsommaraftonen, där det delades ut sill, bröd och dricka till arbetarna. Den här hornmusiken uppträdde på midsommaraftnarna bland annat.

I Hedvigsfors fanns det ett postkontor, som sköttes utav "Post-Lotta", en kusin till Lina Dalbergs mamma. Post-Lotta lever fortfarande och är numera 101 år gammal. Lina Dalberg berättar att posten kom tre dagar i veckan med häst ifrån Friggesund.

Den gamla masugnen i Hedvigsfors stod fortfarande kvar, när herr och fru Dalberg gick i skolan, och de minns att de som barn ofta var där och lekte. De har inga som helst minnen utav den tid då masugnen eller smedjan fortfarande var i gång. Lina Dalberg berättar emellertid att hennes morfar, som hette Fagerström och kom ifrån Turedals bruk i Dalarna, var stångjärnssmed i Hedvigsfors på sin tid.

Villehard Dalberg anser att Hedvigsfors nu för tiden helt håller på att "domna av", som han säger. Jordbruket är numera utarrenderat. Det behövs inte så många arbetare där. Inte heller i skogen krävs det så stor arbetskraft, eftersom de väldigt effektiva maskinerna tar hand om arbetet.

Vid ett besök hos Lina och Villehard Dalberg i Hedvigsfors den 3 juli berättade de följande för mig. Beträffande smidet i Hedvigsfors framkom det, att Lina Dalbergs farfar kom från Torpshammar, där han arbetade som klensmed i Sörfors smedja. Han flyttade sedan till Hedvigsfors, och då var fyra utav de åtta barnen födda, bland annat Lina Dalbergs pappa och farbrodern Karl-Gustav. Pojkarna Lindgren lärde sig sedan efter fadern till klensmed, och kom att arbeta hos bolaget med diverse reparationer av verktyg, vagnar o.s.v. De höll på med det tills inspektör Hägg erbjöd bröderna att själva ta över smedjan och arrendera den utav bruket. Arrendet betalades med 500 kr per år, minns fru Dalberg.

Karl-Gustav Lindgren var vid sidan av sitt arbete som klensmed hovslagare på bruket, och skodde alla hästar i trakten. Då höll han till i ett skostall, en särskild byggnad som är belägen strax ovanför smedjan. Brodern Rudolf Lindgren, han var yngst utav bröderna, var sjuklig av sig, han hade magsår och var mycket herma. Med anledning av detta så blev det han som kom att sköta bokföringen för brödernas verksamhet. Fru Dalberg tror att bröderna delade inkomsterna lika i tre lotter.

Framställningen utav stämpelyxorna var uppdelad så tillvida, att Lina Dalbergs pappa och farbrodern Karl-Gustav smidde själva yxorna. Hennes bror Ivar tillverkade sifferrämnena, och de andra två släggedrängarna arbetade i sliphuset, där de filade eggarna på yxorna. En del utav stämpelyxorna skulle skaftas, och det var brodern Ivar som skötte detta sysslan. Han yxade själv till skaften, men senare så inköptes de och sattes på.

Ivar Lindgren var väldigt händig. Bland annat så byggde han själv båtar. Han var ju fiskare åt amiral Lindman, och därför så hade han ekor i varenda sjö i trakterna runt Hedvigsfors. Han tillverkade emellertid inte båtar för avsalu, utan bara för egen räkning.

Bröderna Lindgren arbetade i blåkläder i smedjan. Byxor och blus hade de, och Lina Dalbergs pappa och farbrodern Karl-Gustav använde dessutom förskinn. På fötterna hade de träskor och de köptes i affären. På huvudet bar de vegamössor.

När smederna tillverkade stora föremål, t.ex. masugnsformor och draggar så blev de väldigt svettiga i arbetet, och Lina Dalberg minns att då pappan och brodern kom hem till frukost så var de ofta genomblöta och måste byta kläder innan de gick ut igen. Det blev mycket tvätt också efter brodern och pappan, de kom ju hem sotiga från arbetet. Fru Dalberg tror att ungefär 1910 så byggdes tvättstugan, som låg bredvid smeddammen. Intill tvättstugan fanns också en bakstuga. På höstarna hade man storbak där, då man bakade rågkakor att ha över vintern.

Vid den s.k. övra smedjan i Hedvigsfors tillverkades stångjärn. Den byggnaden har varken Lina eller Villehard Dalberg någonsin sett, men Lina Dalberg vet att hennes morbror, som hette Fagerström, var vallonsmed i Hedvigsfors innan han flyttade över till Strömbacka.

På den här tiden när vallonsmidet var i gång, hade man en nattvakt, som hade uppsyn över verkstäderna nattetid, så att det inte skulle fatta eld någonstans. Han blåste i en stor lur då och då för att berätta att allt var som det skulle. Lina och Villehard Dalberg minns den här gubben Varg, som han kallades, från sin barndom.

Under det första världskriget låg Lina Dalbergs mamma sjuk. Hon dog sedermera 1918, och Lina skötte pappan och brodern Ivar. Hon berättar att det var väldigt svårt att hushålla under kriget, men eftersom man hade både ko och gris så klarade man sig relativt bra genom att byta mjölk, smör och fläsk mot mjöl, som man fick i barnfamiljer, där man hellre behövde de andra produkterna.

Villehard Dalberg berättade att hans familj, som hade jord, klarade sig ganska bra. Men bland annat led de brist på vetemjöl, som de inte sådde själva.

Fridolfssons affär i Hedvigsfors hade bra sortering, och där fanns de flesta varor man behövde. Villehard Dalberg tror att man åkte till staden ungefär tre gånger om året. Det var särskilt i anslutning till jul och andra större helger.

I Hedvigsfors fanns det skraddare, sömmerska och skomakare, så några kläder behövde man inte åka till staden för att köpa.

Herr Dalbergs föräldrar, som bodde i Njupan, sådde lin ibland. Det var ganska mycket arbete med linet innan det var färdigberett. Linet revs upp och packades samman i små buketter, av vilka man senare skulle stryka knopparna. Linbuketterna lades sedan i någon vattengrop för att rötas, och herr Dalberg minns att det brukade lukta hemskt om linet. När det var färdigrötat, det tog ganska lång tid, lades linet under linhammaren som drevs med vatten, och sedan skulle det skäckas. Även skäckten var vattendriven. När man hade kommit så långt i beredningen, så skickade man linet till Forsa, där det fanns ett spinneri och där man fick linet berett till garn. Vävstolar hade man ju i alla stugor. Lina Dalberg har själv vävt väldigt mycket, lakan, handdukar, gardiner o.s.v. Av en äldre fru lärde hon sig sticka på stickmaskin, och under 20 års tid så har fru Dalberg hållit på att sticka åt personer som lämnade in garn åt henne. Hon tillverkade tröjor och strumpor, halsdukar o.s.v., och minns att hon fick ungefär 1:50 för ett par ullstrumpor. Garnet hon stickade av var köpegarn, som kunderna köpte i affären. Hon tog inte emot det hemkardade, grova ullgarnet. Det gick inte att använda till stickmaskinen. Det garnet använde man för att sticka grova arbetsvantar o.s.v. utav. Fru Dalberg har också sytt en del till avsalu.

Folk var inte sjuka så mycket förr, som de är nu, berättar herr och fru Dalberg. Man hade inte, vad de minns, fri läkarvård på Hedvigsfors, utan kunde besöka doktor Bergström i Johannisberg, och varje sjukbesök kostade då tre kronor.

Det fanns i Strömbacka en klok gubbe som hette Viksner, som kunde både det ena och det andra, och i Färila fanns en massör som hette Andersson, som man också anlätade. I själva Hedvigsfors fanns emellertid ingen klok gubbe el. dyl. Dalberg minns väl ett tillfälle då doktor Bergström kom på sjukbesök upp till Njupan för att titta till gamla fru Dalberg. Det var ett förfärligt väder den där dagen, och

fru Dalberg minns väl att hon bjöd in doktorn på mat. Hon hade bland annat tillverkat färsk rörost den där dagen. Hon minns det här tillfället särskilt för att hon bjöd honom på mat. Det var annars väldigt ovanligt. När folk kom på besök, bjöd man oftast på kaffe. Fru Dalberg berättar emellertid att hon var van hemifrån att bjuda på mat, för det hade hennes mamma alltid gjort när det kom främlingar på besök.

Den här röststen tillverkades utav mjölk som man kokade tills den blev grynaktig. Den skulle sedan ystas med kärnmjölk och silas av, och man åt den på smörgås, och det skulle vara väldigt gott.

Vid det här läkarbesöket minns Dalbergs också att de lånade ut sin hundskinnspäls till doktor Bergström. Hundskinnspäls eller vargskinnspäls var vanligt att man hade, och de köpte man. Hundskinnspälsen var det billigare plagget utav de båda.

Då det var begravningar, kom prästen upp till Hedvigsfors för att läsa ut liket, en tradition som man fortfarande följer. Man åt sedan mat hemma, innan man begav sig till kyrkan, och nere på socknen så hyrde man in sig i någon bondgård för att koka kaffe och bjuda gästerna på. Sedan åt man mat när man kom hem på kvällen. Fru Dalbergs mamma anlätades ofta för att svepa liken. Dessutom tjänstgjorde hon som barnmorska i Hedvigsfors. Det fanns en utexaminerad barnmorska, men hon hann sällan fram i tid, och därför anlätades fru Lindgren. Fru Lindgren gick också bort mycket för att laga mat, t.e.x. på begravningar och vid andra tillfällen. Då ett barn hade blivit fött, lejde man ofta en kvinna för att hjälpa till om det fanns andra småbarn i huset, eller också hjälpte grannfruarna varandra den första tiden. Fruarna kunde också gå ihop för att baka, tvätta, sticka täcken o.s.v., men man umgicks mest med släktingar, anser fru Dalberg.

I Hedvigsfors fanns längre tillbaka ett skyttegille, som hade en skjutbana nedanför affären. Det var skogvaktare Tingelöv, som förestod den här föreningen. Skyttegillet hade en paviljong, där man brukade dansa på lördagar och söndagar. Då samlade man pengar till spelmännen. Det kunde vara Einar Lindgren, Lars Englund eller Kristion Johansson som spelade dragspel på danserna. Skyttegillet lär ha upphört några år före 1925, då man också slutade dansa i paviljongen. Man skulle ha gått ut skolan för att kunna gå på de här danserna. På vintern dansade man i tomma stugor. Då hade man bjudlag, så att flickorna bjöd in pojkarna, eller pojkarna flickorna, och bjöd då på kaffebröd och dans. Efter den här tiden då det dansades i skyttepaviljongen, var det vanligt att man dansade i Bloms loge i Våtmor. Där var det dans varenda helg, berättar Dalbergs, och där var det förfärligt roligt. På senare tid kunde man också åka till Tåparken i Bjuråker, där det var fest några gånger varje sommar.

Midsommar firades på Inspektör Häggs tid med majstångsresning och dans på logen i Hedvigsfors, men i Dalbergs ungdom har det inte varit något speciellt midsommarfirande. Man dansade i skyttepaviljongen, eller åkte eventuellt till Strömbacka eller Hassela på dans. Fru Dalberg var ofta i Strömbacka, där hon hade många släktingar som hon hälsade på. Det var vanligt med musik i Hedvigsfors, då Lina Dalberg växte upp. Hon minns att hennes farbror Vilhelm spelade fiol, och alla hans tre söner, Leander, Pelle, Oskar, var också duktiga fiolspelare. Ibland kom de hem från Moviken till Hedvigsfors, och brukade då spela tillsammans med Lina Dalbergs granne, en skomakare som var skicklig fiolspelare. Det minns hon som väldigt roliga tillfällen.

Lina Dalbergs bror Ivar spelade också fiol. Och på julgransplundringarna brukade han sitta på kommoden och spela medan barnen dansade kring granen. Julgransplundringarna var vanliga inslag i julbilden i Hedvigsfors. Då gick barnen runt till varandra i hemmen. De fick kaffe eller saft och bullar, dansade kring granen och klädde av den och bytte julgransprydnader med varandra.

På julen åkte man ibland på julotta i Bjuråker med häst, och då lade man på bjällerkransen och kunde ha stickvedsbloss i händerna. Julklappar fick man alltid, ofta nyttiga sådana, och Lina Dalberg minns att hennes pappa ofta köpte julklappar i Hudiksvall, då han var inne i Iggesund för att köpa järn till smedjan.

Lutfisken lutade man själv på den här tiden, och dessutom åt man gröt på julaftonen. I Lina Dalbergs föräldrahem slaktade man ofta en kalv till jul, för det skulle finnas ugnsstekt kalvben på bordet. Dessutom tillverkade man pressylta och korv, kokade blodpudding och bryggde dricka till julen. Dricka bryggdes i Lina Dalbergs föräldrahem hela året, för det gick åt mycket då pappan och brodern behövde dricka mycket genom sitt tunga arbete. Man hade en särskild stor så, som man hade malt i, och det här skulle värmas och kokas. Koket slog man sedan över halm som man hade över en särskild bytta, där det fanns ett sprund i botten. Sedan satte man till jäst och humle, och det blev väldigt god dricka utav det här. Villehard Dalbergs mor gjorde också dricka själv. Hon gjorde till slättern och till jul. Innan man tillsatte jästen till drickan, så fick man en vätska som kallas för vört. Fru Dalberg minns, att hennes mamma brukade tillsätta vörten när hon kokade välling, och då blev det extra gott.

Apropos maten på julbordet, så minns Villehard Dalberg särskilt, att 1905 hade man ingen lutfisk. Det var det år unionsupplösningen med Norge ägde rum. Lutfisken brukade man köpa från Norge, men det här året fick man ingen.